

Pásztor Sándor

A világ újrateemtése

A mi korunk az egyetemes korrupció korszaka

Interjú Szabados György zeneszerzővel és zongoristával

A nyugat-európai zenekritika vagy pl. az olyan nagy tekintélyű művész, mint Ligeti György, az egyik legnagyobb európai zeneszerzőként tartják számon Szabados Györgyöt, akinek muzsikája a magyar hagyományban gyökerezik, de megtalálható benne a jazz, a távolkeleti és a XX. századi muzsika hatása is. A vajdasági közönség jól ismeri őt, hiszen 1979 óta rendszeresen fellép vidékünkön. Legutóbb a kanizsai jazzfesztiválon hallhattuk zenekarával, ugyanakkor a Dreschkvartettel is részt vett a JEL színház performance-aiban. Ezt követően az újvidéki zsinagógában ugyancsak sikeres hangversenyt adott együttesével.

- Ez egy vadonatúj zenekar, még féléves sincs. Több okból is kedvem támadt hagyományos trióban játszani: egyrészt bizonyos régi témáim, másrészt pedig némely magyar népzenei motívumok szólaltak meg bennem, és kívánták ezt a felállítást. Aztán adva volt a lehetőség, hogy az általam elképzelt zene a valóságban is megfelelő ritmikus és harmonikus kísérettel szólaljon meg, hiszen van itt két fiú: Benkő Róbert nagybőgős és Baló István dobos. Ők bizonyos értelemben a tanítványaim, ugyanis különböző felállásokban már majdnem két évtizede zenélünk együtt. Talán a korrall is jár a jazztrióban való muzsikálás iránti vonzódásom, hiszen 58 éves vagyok, és korábban még nem állt módomban ilyesmit kipróbálni. De azt is meg kell említeni, hogy az utóbbi 5-10 évben mélyebben megértettem a néger zene szerepét századunk zenéjében -mondta Szabados György. - Arra jöttem rá, hogy a mi európai civilizációnk teljesen félreérti a fekete muzsikát. Arról van szó, hogy nekik ez a zene a kultúrájuk szerves részét képezi és amikor játsszák, akkor csak költészetre, szakralitásra, mély lelki elkötelezettségre és egy hihetetlen hősi lelkesültségre lehet gondolni, ami ma is él bennük. Ez a szemlélet gyönyörű és szinte gyermeki. A mi ipari társadalmunk embere pedig éppen ezeket az értékeket hagyta kiveszni magából.

És ön szerint hogyan kell hallgatni ezt a zenét?

- Gyermekként, tisztán. De mindent így kell nézni és hallgatni. Aztán utólag úgyis kialakul a műves dolgok iránti érzékenység, a megfogalmazásban való eligazodás képessége. Ha valaki, akár alkotóként, akár kézművesként szeret valamit, a szeretete és a kíváncsisága révén előbb-utóbb megtanulja, kiműveli magában a formáknak egy bizonyos rendjét. Tehát ma is akkor járhat szerencsével az, aki valamilyen nagy művészetet meg akar közelíteni, ha gyermekként engedi át magán a dolgokat. Egészen biztos, hogy tudni fogja, mi volt abban a szép, pontosabban mi igaz, és mi hamis.

És az is bizonyos, hogy ha egyszer valaki megtalálja a szépet és az igazat, akkor hihetetlen módon meg fog erősödni.

Az ön zenéjében egyaránt érvényesül a jazz, a komolyzene és a magyar népzene hatása. Hogyan alakult ki ez az ötvözet?

- Ez teljesen természetes. És ezt tartják természetesnek azok is, akik ma bármely művészeti ágban magas minőségű alkotóként tevékenykednek. Mert ma élni azt jelenti, hogy egyetemes emberként kell létezni, hiszen úgy szakadt ránk ez a világ, hogy ezt nem lehet elkerülni. Ugyanakkor viszont valahová tartozunk, és e nélkül az intimitás nélkül nincs ember, család, kultúra és nincs művészet sem. A gyökerek, a hagyományaink nélkül nemcsak a szívünk, hanem a gondolkodásunk is kiszáradna, mert időn kívül kerülnénk. A hagyományokkal való szoros kapcsolat pedig az élet folytatását jelenti, vagyis azt, hogy nem a halált, hanem az életet választjuk.

Ma, amikor 6 milliárd ember él a Földön, hihetetlenül nagy gondokkal küzd az egész világ. Ennek nagyon súlyos tünetei vannak. Részben a környezeti ártalmakra gondolok, részben pedig arra, hogy a világ sorsát irányító erők abszolút önző módon működnek. Másrészt a nemzetközi művészeti életben is olyan divatok alakultak ki, amelyek csak konfrontációra és destrukcióra képesek. Ennek a szemléletnek az értelmében a művész csak rezonátor: áttetsző lény, aki átéli, hogy mi folyik itt valójában, de csak tiltakozni tud az ellen, ami felé az életet taszigálják. És itt, sajnos, nagyjából meg is áll az egész. Mert van ugyan, de nagyon ritka az olyan zeneiség, amely azon kívül, hogy fel képes mutatni egy erős értelmi-érzéki képletet, ugyanakkor építő jellegű is. Vagyis olyan, hogy, aki az erőterébe kerül, az el tudja viselni a nélkülözéseket is, ami a szerves léttel, az építő munkával együtt jár. Mert ez az, amit a mai ember nehezen visel el: a nélkülözést. Holott minden nagy időben minden nagy ember elsősorban aszkéta tudott lenni, vagyis le tudott mondani mindarról, ami őt korrumpálta volna. A mi korunk az egyetemes korrupció korszaka. A művésznak pedig az a dolga, ami a jó papnak: egyrészt, hogy igazat mondjon, másrészt, hogy azt szépen tegye, és az egész pedig hiteles is legyen.

Az improvizációnak milyen arányban kell állnia a kompozíció egészével?

- Erre nincs szabály. Ez mindig az egyetemes helyzettel kapcsolatos elgondolásunk függvénye. Ezt azért merem így mondani, mert úgy érzem, nem véletlenül ilyen divatos manapság az improvizativitás. Hiszen nemcsak a zenében van ez így, hanem az összes olyan művészetben is, ahol dimenzióként az idő is jelen van. Ez valószínűleg azért van most soron, mert az emberhez hasonlóan a kultúra is születik, fejlődik, él, elfárad és meghal. Az európai kultúra elért arra a fokra, amikor jelzésrendszere széthullóban van. Ez nemcsak a felszínen, tehát ornamentikailag, hanem mélyen,

gondolatilag is igaz. Hiszen már azzal, hogy a francia forradalom alatt leszámoltak egy olyan szakrális hatalmi rendszerrel, amely harmóniában tudta tartani a társadalmat és az egyént, megindult az a társadalmi szétesés, aminek a következményét úgy hívjuk, hogy jóléti társadalom. Ebben az emberek úgy érzik és aszerint élnek, hogy a különféle anyagi javak természetesen megilletik őket. Ebből kimozdítani a folyamatokat nagyon nehéz, mert nem könnyű megmagyarázni az embereknek azt, miért nem becsapás, ha a tágabb távlatokban gondolkodó személy azt mondja nekik, kicsit mértékletesebben kell élni, mert fölemésztjük magunk alól a Földet. A művészember korunkat átmeneti folyamatként fogja fel, és tudja, hogy a világ így tovább nem folytatható, újra kell teremteni. Ez az új világ pedig majd belső törvények szerint fog működni. De addig is, ezek az átalakulási folyamatok már kikerültek a régi világ kötöttségei alól: semmi sincs elrendezve, tehát minden improvizatív lesz. Mindenki van tehát szolgáltatva a változások esélyeinek és pillanatnyi voltának. Ez igencsak próbára teszi az embert, mert mindenkinek fel kell készülnie a helytállásra. Ez azt jelenti, hogy, miként a zenei improvizációban is, mindent tudni kell ahhoz, hogy a legváratlanabb helyzetben is autentikus dolgot tudjunk cselekedni az életben éppúgy, mint a művészetben. Tehát az improvizativitás nem más, mint maga az élet, mert egy olyan változó korban élünk, ahol a korábbi rendszerek már igazából nem jól szolgálják az embert.

Konkrétan hogyan valósul meg mindez az önök próbáin?

- Ez valójában egy nagyon hosszú folyamat. Én már tizenévesen, amikor a zongorázást még csak tanultam, már improvizáltam. Miként az életben való helytállásra, az improvizatőrre is születni kell. Aki kevésbé ügyes és kevésbé megy elébe a dolgoknak, az persze rosszabbul fog improvizálni. Ez később tudatos munkává vált nálam, így került sor a MAKUZ-zal, a Magyar Királyi Udvari Zenekarral való együttműködésre. A név azt jelenti, hogy ez a társaság egy pozitív ideál, egy rendezett világ jegyében próbál gondolkodni és működni. Két évtizedes szisztematikus, hétről hétre való munka során tanultuk meg, hogy ennek milyen feltételei vannak. Az első feltétel, hogy az ember tudatának és lelkének rendben kell lennie. Nem szabad hazudni, mert akkor a zene is úgy fog szólni. Szóval ilyen gyötrelmes munkák is vannak a háttérben, amelyek nem kifejezetten hagyományos zenei próbák, hanem mindenkinek előbb önmagán kell elvégeznie a gyakorlatokat, aztán kettesben és együttesen is. Mint kiderült, ez a teória vagy megsejtés jó volt, mert ma ez a 8-10 ember teljesen szabadon és nyugodtan tud a helyszínen rögtönözni. Az eredmény pedig nem kakofónia, hanem olyan zene, amely nagyon mélyen az emberről szól.

Magyar Szó, 1997. IX. 28.